

Länsrapport Gävleborgs län Öppna Jämförelser Social barn- och ungdomsvård 2014

Tord Fredriksen

**Länsrapport Gävleborgs län
Öppna Jämförelser
Social barn- och ungdomsvård 2014**

Tord Fredriksen

Arbetsrapport 2014:9
FoU Välfärd – Region Gävleborg
Layout: Gunilla Bloom Lundqvist

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
INLEDNING.....	4
Bakgrund.....	4
Syfte.....	4
Datakällor i Öppna jämförelser.....	4
Genomförande och disposition.....	5
BAKGRUNDSMÅTT.....	6
Andel barn 0–20 år i befolkningen.....	6
Barn och ungdomsvårdens kostnad i andel av kommunens kostnad.....	6
Antal barn i befolkningen per handläggare.....	7
Andel ekonomiskt utsatta barn.....	8
Andel barn i familjehemsvård.....	8
Barn inskrivna i förskolan.....	9
RESULTAT.....	10
Självbestämmande och integritet.....	10
Helhetssyn och samordning.....	10
Intern samordning.....	10
Extern samverkan.....	11
Hälsa.....	11
Utbildning.....	12
Kriminalitet.....	13
Trygghet och säkerhet.....	13
Kunskapsbaserad verksamhet.....	14
Tillgänglighet.....	16
DISKUSSION.....	19
Utveckling.....	19

Inledning

Bakgrund

Öppna jämförelser, social barn- och ungdomsvård presenteras i år för femte gången. Öppna jämförelser är ett uppföljningsverktyg för analys och utveckling av offentligt finansierade verksamheter. Öppna jämförelser tas fram av Socialstyrelsen i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och i samråd med Vårdföretagarna och Famna. Jämförelserna syftar till att förbättra socialtjänstens kvalitet genom att utgöra underlag till utvärdering, uppföljning samt politiska beslut där kommuner och stadsdelar kan jämföra sin verksamhet med andra kommuner och stadsdelar med avseende på ett antal indikatorer, samt jämföra sin egen verksamhet över tid. Området barn- och ungdomsvård fokuserar på förutsättningar för kvalitet i verksamheten. Då kvalitet i en verksamhet är ett omfattande och komplext begrepp bör Öppna jämförelser kompletteras med fler underlag. Inte heller är ett gott resultat i Öppna jämförelser en garanti för kvalitet eller god omsorg varför resultaten i Öppna jämförelser bör analyseras på lokal nivå¹.

Denna rapport är en regional sammanställning över kommunerna i Gävleborgs läns resultat i Öppna jämförelser, området social barn- och ungdomsvård 2014. Det är första gången en regional sammanställning görs i Gävleborgs län på det här området. Sammanställningen ska ses som en utgångspunkt för hur resultaten från Öppna jämförelser kan användas inom länet. Mycket analysarbete behöver ske på lokal nivå då det kräver en stor förståelse för verksamheten, men vad denna rapport avser bidra med är en lättöverskådlig och tillgänglig bild av länets kommuners resultat i Öppna jämförelser. För tips på hur lokala analyser kan genomföras, se SKL:s analyshandbok².

Syfte

Denna rapport syftar till att underlätta användandet av Öppna jämförelser, social barn- och ungdomsvård i Gävleborgs län genom att sammanställa länets kommuners resultat. Den egna kommunens resultat synliggörs samtidigt som jämförelser med närliggande kommuner underlättas vilket kan bidra till ett utbyte och lärande mellan kommunerna.

Datakällor i Öppna jämförelser

Öppna jämförelser, social barn- och ungdomsvård baseras på flera källor, främst en webbenkät skickad till kommunerna samt granskning av kommunernas webbplatser. Även andra källor har använts såsom Socialstyrelsens uppgifter från registret över licenser med Barns behov i centrum (BBIC) och registret över socialtjänstens insatser för barn och unga. Uppgifter över kommunernas räkenskapsammandrag, befolkningsstatistik och inkomst- och taxeringsregistret är hämtade från SCB.³

Webbenkäten är skickad till samtliga kommuner och stadsdelar i oktober och november 2013 och avser förhållanden den 1 november 2013. Av 317 kommuner och stadsdelar är det 16 som inte har bevarat enkäten, vilket motsvarar fem procent av populationen.

¹ Socialstyrelsen. Öppna jämförelser 2014 – Social barn och ungdomsvård, s. 8f.

² SKL Handbok för Öppna jämförelser inom socialtjänsten. Reviderad 2013-12-18.

³ Socialstyrelsen Öppna jämförelser 2014 – Social barn och ungdomsvård, s. 11.

Granskning av webbplatser genomfördes från november 2012 till januari 2013 och är en granskning av samtliga kommuner och stadsdelar.

Genomförande och disposition

I nationella Öppna jämförelser presenteras ett antal bakgrundsfaktorer vilka är menade att utgöra ett stöd i kommunala analyser. Dessa bakgrundsfaktorer för länet återfinns i början av denna rapport. Därefter följer en sammanställning av de indikatorer som årets Öppna jämförelser består av, återigen visas resultaten för länets kommuner. Indikatorerna utgår från fem områden, självbestämmande och integritet, helhetssyn och samordning, trygghet och säkerhet, kunskapsbaserad verksamhet samt tillgänglighet och presenteras i denna ordning. Rapporten avslutas med en diskussion kring Öppna jämförelser och dess användbarhet.

Ett antal indikatorer i årets rapport är desamma som i Öppna jämförelser – Social barn och ungdomsvård 2013, 2012, 2011 och 2010. Dessa inkluderas i den regionala sammanställningen för att visa på en jämförelse över tid. Om inga tidsangivelser ges i tabellerna avses år 2014.

För bakgrundsfaktorerna redovisas varje kommuns resultat tillsammans med en jämförelse med medelvärdet för Gävleborgs län och Sverige som helhet. Indikatorerna är utformade med svarsalternativen ja och nej. Den andel som visas utgörs av de kommuner/stadsdelar som svarat ja på indikatorn. Om svarsbortfallet överstiger 20 procent redovisas inget medelvärde i denna rapport, på samma sätt som i den nationella sammanställningen av Öppna jämförelser.

I den nationella sammanställningen av Öppna jämförelser presenteras jämförelserna tillsammans med färgmarkeringar i grönt eller rött (i vissa fall gult). Dessa färgmarkeringar, som visar om en indikator är uppfylld eller inte, återges också i denna sammanställning. En tom ruta symboliserar bortfall, att svar inte lämnats från en kommun.

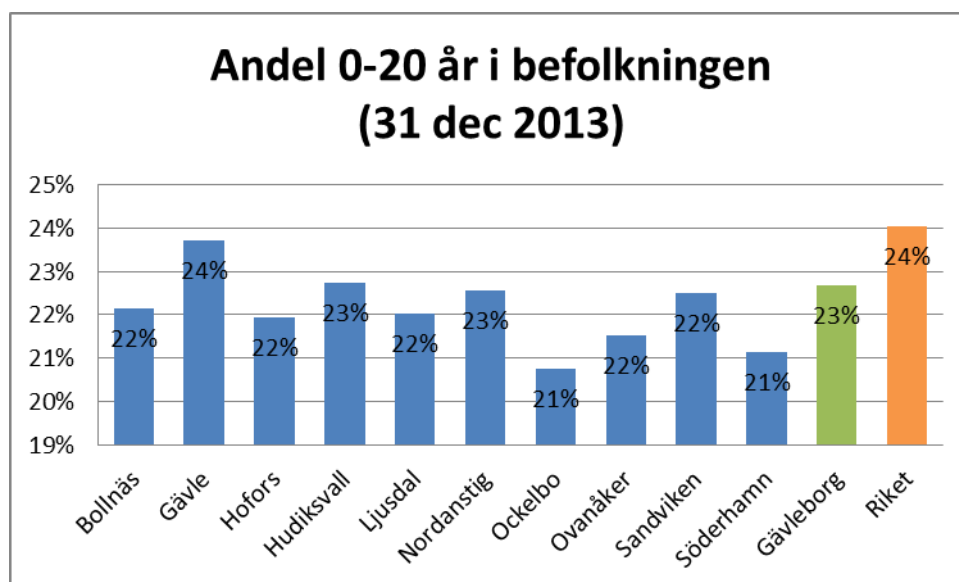
Om inget annat anges är följande rapport baserad på Socialstyrelsens Öppna jämförelser Social barn- och ungdomsvård 2014. Beskrivningen av indikatorerna är hämtade från Socialstyrelsens metodbeskrivning Öppna jämförelser Social barn- och ungdomsvård 2014.

Bakgrundsmått

Bakgrundsmått tas fram för att vara ett stöd i kommunens egen analys. Bakgrundsmåtten för öppna jämförelser 2014 är: andel barn 0–20 år i befolkningen (31 december 2013), barn- och ungdomsvårdens kostnad i andel av kommunens kostnad (2012), antal barn i befolkningen per handläggare (31 december 2013), andel ekonomiskt utsatta barn 0–19 år (2010), andel barn i familjehemsvård, barn inskrivna i förskolan, andel av befolkningen (2012).

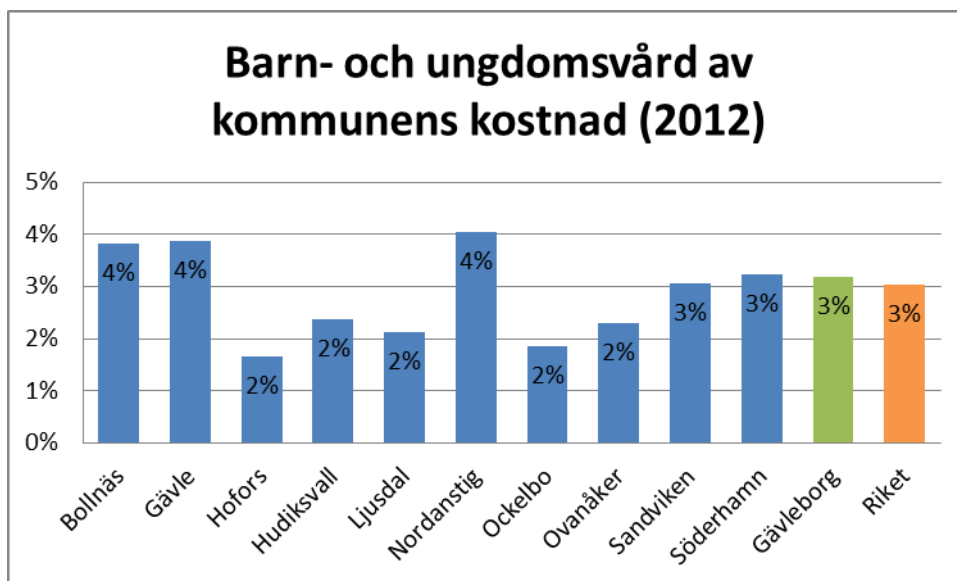
Andel barn 0–20 år i befolkningen

Andelen barn 0–20 år i befolkningen är en aspekt som kommunerna kan ha nytta av när de ska jämföra sig med andra kommuner för den sociala barn- och ungdomsvården. Datakällan är SCB:s befolkningsstatistik och mätillfället den 31 december 2013.

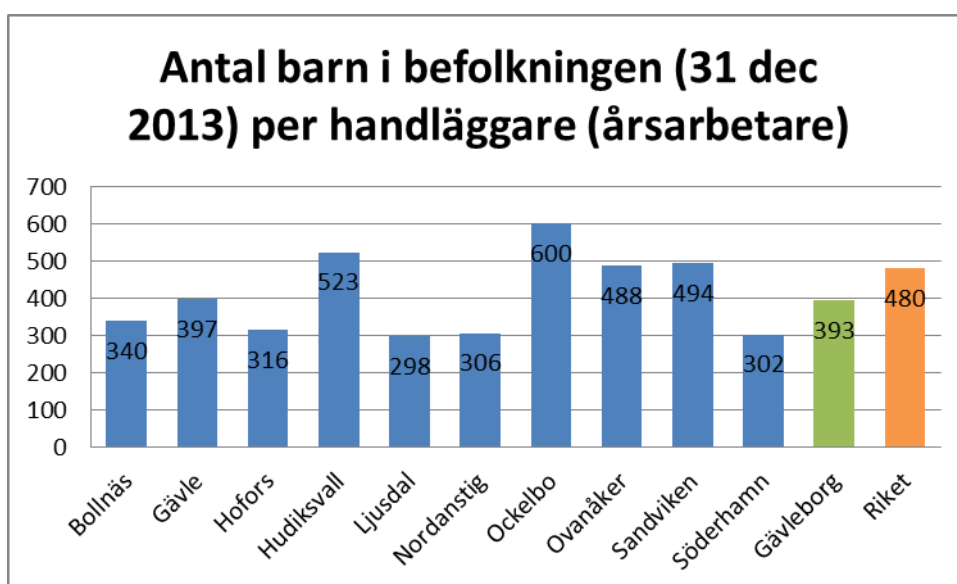
Barn och ungdomsvårdens kostnad i andel av kommunens kostnad

Måttet visar hur stor andel av kommunens kostnader som används för barn- och ungdomsvård. En hög kostnadsandel kan bero på att kommunen har en hög andel barn och unga men det kan också finnas andra orsaker till en hög kostnadsandel, till exempel att kommunen har andra förutsättningar eller annan ambitionsnivå. Datakällan är Räkenskapssammandraget (RS), SCB.

Antal barn i befolkningen per handläggare

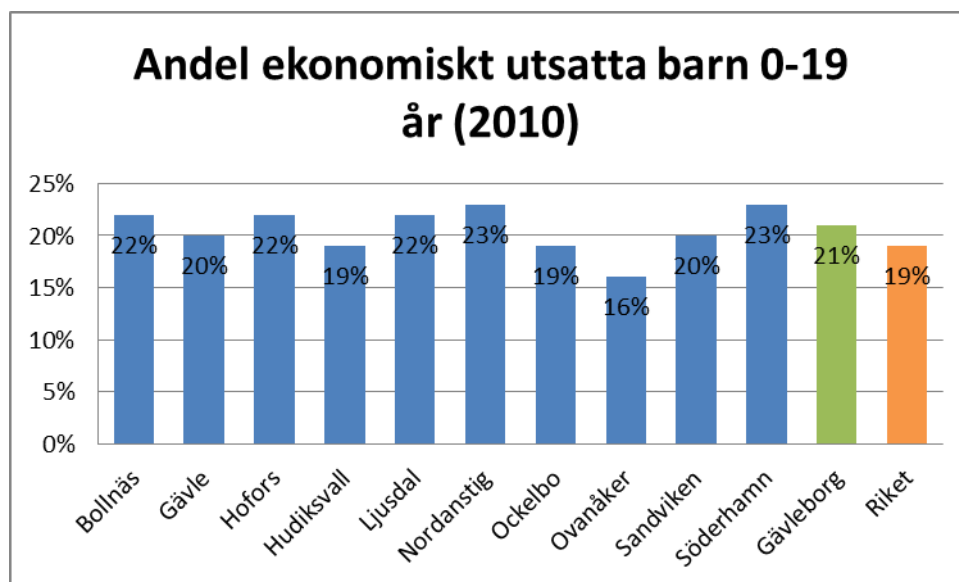
Andelen ekonomiskt utsatta barn i kommunen påverkar hur hög andel av barnen i kommunen som utreds av socialtjänsten under uppväxten. Handläggare som utreder barn som far illa behöver få de bästa förutsättningar för sitt arbete för att kunna utföra det med största möjliga kvalitet utifrån de utsatta barnens behov.

Länets medelvärde ligger avsevärt under det nationella medelvärdet. Inom länet finns relativt stora skillnader från Ljusdals 298 barn per handläggare till Ockelbos 600 barn per handläggare.

Andel ekonomiskt utsatta barn

Att växa upp i en ekonomiskt utsatt⁴ familj och inte ha samma förutsättningar som andra barn kan vara svårt. Om barnet exempelvis inte har tillgång till en dator hemma kan det göra det svårare att klara av skolarbetet. Att avsluta ett treårigt gymnasium är i sin tur en viktig förutsättning för att komma in på arbetsmarknaden och få ett gott vuxenliv. Det finns också ett samband mellan föräldrarnas och barnens inkomst som vuxna. Sannolikheten att hamna i de lägre inkomstskikten är större ju lägre inkomster föräldrarna hade när man växte upp.⁵

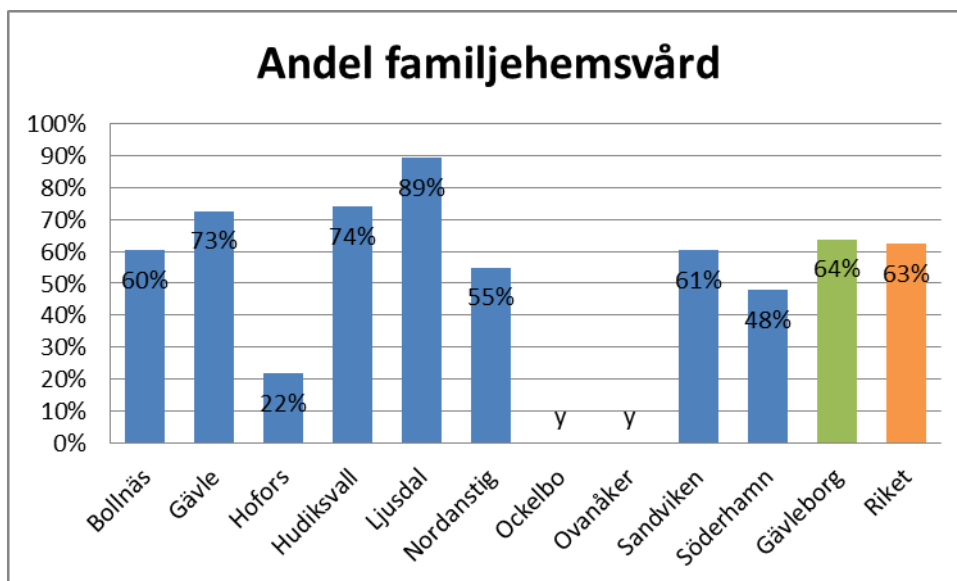
Länets medelvärde är något högre än det nationella. Inga större skillnader mellan länets kommuner kan konstateras.

Andel barn i familjehemsvård

Vård i familjehem är idag den dominerande vårdformen för barn- och ungdom som behöver vård utanför det egna hemmet. Som regel ska denna vårdform prövas före vård i institution i de fall barn och ungdomar behöver beredas vård utanför det egna hemmet. Att vård i familjehem i flertalet fall anses överlägsen vård i institution beror på den nära anknytningen till vuxna föräldraersättare och den känslomässiga relationen som uppstår mellan dem och barnet. Detta är oftast en förutsättning för barnets utveckling till en trygg, harmonisk och välfungerande människa. Faktorn bygger på andelen barn och unga 0–20 år i familjehemsvård av antalet barn placerade i heldygnsomsorg den 1 november 2012.

⁴ Med ekonomiskt utsatta avses personer som lever i ett hushåll som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga. Här ingår helårsbefolkningen, det vill säga personer som var folkbokförda vid såväl årets början som årets slut och som tillhörde en familj med disponibel inkomst skild från noll kronor. I disponibel inkomst ingår summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. För att göra jämförelser av till exempel disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet.

⁵ Socialstyrelsen. Social rapport 2010. Stockholm: Socialstyrelsen.

Uppgifter från Ockelbo och Ovanåker är inte redovisade på grund av stor statistisk osäkerhet på grund av små tal (färre än 20). Länets medelvärde ligger på 64 procent och det nationella medelvärdet ligger på 63 procent. Det är stora variationer mellan kommunerna i länet.

Barn inskrivna i förskolan

Att gå i förskolan är viktigt för utsatta barn. Där kan missförhållanden uppdagas och barnet kan få tidigt stöd. Förskolan är en viktig samarbetspartner för socialtjänsten. En välfungerande strukturerad samverkan mellan förskolan och socialtjänsten ökar förutsättningarna att utsatta barn får stöd så tidigt som möjligt. Ett sätt är att bilda konsultationsteam i kommunen dit pedagoger från förskolan kan vända sig för konsultation om de känner oro för ett barn.

Resultat

Självbestämmande och integritet

Området självbestämmande och integritet utgörs av sex indikatorer. Föräldrarnas perspektiv är en viktig del i en evidensbaserad praktik. För att uppfylla indikatorn ska minst en undersökning de senaste två åren ha gjorts av föräldrarnas uppfattning om öppenvården/familjehemsvården/HVB. En kunskapsbaserad socialtjänst utgår bland annat från enskilda personers kunskap och erfarenhet. Därför är det viktigt att fånga enskilda personers uppfattning om bemötande och de insatser som ges i syfte att utveckla verksamheten.

	Undersökt föräldrarnas uppfattning om öppenvården	Använt föräldrarnas uppfattning för att utveckla öppenvården	Undersökt föräldrarnas uppfattning om familjehemmen	Använt föräldrarnas uppfattning för att utveckla familjehemmen	Undersökt föräldrarnas uppfattning om hem för vård eller boende	Använt föräldrarnas uppfattning för att utveckla hem för vård eller boende
Bollnäs	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hudiksvall	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Söderhamn	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Gävleborg	30%	30%	10%	10%	10%	10%
Riket	44%	35%	21%	13%	20%	11%

Helhetssyn och samordning

Området helhetssyn och samordning består av underområdena intern samordning i enskilda ärenden, och extern samordning i enskilda ärenden/hälsa/utbildning/kriminalitet.

Intern samordning

Området utgörs av sju indikatorer⁶ varav fem finns att jämföra med 2013 års resultat. Tom cell betyder bortfall. För att möta barnens behov är det viktigt att det finns samordning mellan de delverksamheter inom socialtjänsten som på olika sätt kommer i kontakt med barn och unga och de handläggare som utreder barns behov inom den sociala barn- och ungdomsvården. Personer med behov av insatser från olika områden inom socialtjänsten som kommunen har ansvar för, ska få sina insatser samordnade av berörda aktörer.

⁶ Indikatorerna utgår från 3 kap 5 § socialtjänstlagen (2001:453) och 4 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).

Aktuell rutin för samordning med verksamheten	Ekonomiskt bistånd		Missbruk		Socialpsykiatri		Våld i nära relationer		LSS/barn	LSS/vuxna	Familjerätt	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2014	2014	2013
Bollnäs	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja
Gävle	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
Höfors	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Hudiksvall	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
Nordanstig	Nej		Nej		Ja		Ja		Nej	Nej	Nej	
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ovanåker	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Söderhamn	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
Gävleborg	30%	67%	30%	67%	40%	56%	50%	67%	30%	20%	50%	44%
Riket	56%	54%	56%	57%	38%	39%	71%	68%	38%	31%	62%	60%

Extern samverkan

Personer med insatser från socialtjänsten kan ha behov av insatser från externa aktörer.⁷

En stabil och effektiv samverkan förutsätter styrning, från ledningen och en god struktur för att kunna överbygga hinder. Med ledningsnivå avses här den nivå i organisation som har mandat att fastställa avtal med andra myndigheter och organisationer. En sådan struktur kan vara skriftliga avtal eller överenskommelser mellan olika huvudmän som förtydligar vem som ska göra vad för barn och unga som behöver insatser⁸ från flera verksamheter samt när och hur det ska göras. Tydliga uppdrag och ansvarsfördelningar är en förutsättning för samverkan.

Indikatorerna avser att mäta skriftliga överenskommelser på ledningsnivå. Överenskommelser som beskriver ansvarsfördelning och ett bestämt tillvägagångssätt kan minska risken för godtycke och utgöra ett stöd för handläggarna till nytta för den enskilde.

Hälsa

Hälsa	Samverkan tandvård	Aktuell överenskommelse samverkan tandvård	Överenskommelse samverkan mödravård	Aktuell överenskommelse samverkan mödravård	Överenskommelse samverkan barnhälsovård				Aktuell överenskommelse samverkan barnhälsovård		Överenskommelse samverkan primärvård	Aktuell överenskommelse samverkan primärvård
		2014	2014	2014	2014	2014	2013	2012	2011	2014	2013	2014
Bollnäs	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Gävle	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Höfors	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej		Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja		Nej		Ja		Ja	Ja
Ockelbo	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Ovanåker	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Sandviken	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej		Ja	Nej	Ja	Ja
Söderhamn	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej		Ja	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	10%	10%	90%	80%	90%	56%	38%	50%	80%	33%	80%	80%
Riket	21%	15%	57%	40%	68%	60%	47%	41%	50%	38%	56%	45%

⁷ Indikatorerna utgår från 3 kap 5 § socialtjänstlagen (2001:453) och 4 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) och Samverka för barns bästa - en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer. Stockholm; 2013.

⁸ Med insatser avses både tidiga insatser (som exempelvis möjligheten till snabb konsultation, konsultations-team och rutiner för att agera när barn och unga befinner sig i riskmiljöer i eller utanför hemmet) och samverkansbehov vid mer omfattande insatser (som exempel professionella nätverksmöten för samordnad planering då flera myndigheter har kontakt med en familj, samverkansteam eller barnahus och familjecentraler).

Hälsa	Överenskommelse samverkan barn- och ungdomspsykiatri				Aktuell överenskommelse samverkan barn- och ungdomspsykiatri		Överenskommelse samverkan barn- och ungdomsmedicin	Aktuell överenskommelse samverkan barn- och ungdomsmedicin	Överenskommelse samverkan barn- och ungdomshabilitering	Aktuell överenskommelse samverkan barn- och ungdomshabilitering
	2014	2013	2012	2011	2014	2013	2014	2014	2014	2014
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävle	Ja	Ja		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Ja	Nej		Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Nordanstig	Ja		Nej		Ja		Ja	Ja	Ja	Ja
Ockelbo	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Ovanåker	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Sandviken	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Ja	Nej		Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	90%	56%	38%	25%	80%	33%	80%	70%	90%	80%
Riket	81%	69%	57%	51%	69%	46%	53%	44%	58%	47%

Utbildning

	Överenskommelse om samverkan med förskola	Aktuell överenskommelse om samverkan med förskola	Överenskommelse om samverkan med skola	Aktuell överenskommelse om samverkan med skola	Överenskommelse om samverkan med förskola/skola		
					2013	2012	2011
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävle	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja		Ja
Hofors	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja		Ja
Nordanstig	Nej	Nej	Nej	Nej		Ja	
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ovanåker	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sandviken	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja	
Gävleborg	90%	50%	90%	50%	89%	100%	88%
Riket	75%	56%	80%	61%	77%	74%	60%

Kriminalitet

Kriminalitet	Överenskommelse om samverkan med polis				Aktuell överenskommelse om samverkan med polis	
	2014	2013	2012	2011	2014	2013
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Gävle	Ja	Ja		Ja	Nej	Nej
Hofors	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej		Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej		Nej		Nej	
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Ovanåker	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Sandviken	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Nej	Ja		Ja	Nej
Gävleborg	80%	78%	75%	63%	60%	44%
Riket	67%	66%	61%	48%	51%	43%

Trygghet och säkerhet

Området trygghet och säkerhet består av underområdena handläggning och trygghet och säkerhet för placerade barn. Området handläggning består av en indikator om ordinarie licens för BBIC som går att jämföra sedan 2010. BBIC är tänkt att ge socialtjänsten en struktur för att utreda, planera och följa upp beslutade insatser. BBIC erbjuder en uppsättning formulär som vilar på teoretisk kunskap hämtad från utvecklingsekologi och anknytningsteori.⁹

Området trygghet och säkerhet för placerade barn består av de två indikatorerna information till placerade barn och flera alternativa kontaktvägar. Barn och unga placerade i familjehem, HVB eller särskilda ungdomshem (SiS) har rätt att få information om barnkonventionen och sina rättigheter, vem som är socialsekreterare (med namn) och hur denne nås per telefon

⁹ Formulären bygger på ett antal grundprinciper som bland annat handlar om att utveckla ett samarbete med barn, föräldrar och andra professionella och att ha barnet eller den unge i centrum. Helhetssynen på barns och ungas situation betonas och illustreras genom den så kallade BBIC-triangeln. BBIC bygger på det engelska Integrated Children's System (ICS) som är framtagen efter ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Systemet vilar på en gedigen teoretisk grund och utifrån denna har en serie formulär utvecklats som följer hela ärendegången. Triangeln bygger dels på de resultat som framkom i studien Looking After Children (LAC). Där redovisades vilka faktorer som kan bidra till barns positiva utveckling, baserat på utvecklingspsykologiska teorier. De sju behovsområden som identifierades testades senare och det visade sig att de är användbara för alla barn i den sociala barnavården såväl som i samhället i stort, inklusive etniska minoritetsgrupper och barn med funktionsnedsättning. I kunskapsöversikten Children's Needs – Parenting Capacity redovisades forskningsresultat om hur barns utveckling kan påverkas om föräldrarna har psykisk sjukdom, alkohol- och narkotikamissbruk eller om det finns våld i familjen. Studien blev tillsammans med LAC kunskapsbas för triangeln. Institutionen för socialt arbete vid universitetet i Montreal genomförde 2010 en metautvärdering av ICS, som berörde genomförandet i länder utanför Storbritannien. Utvärderingen tyder på att personal som arbetar utifrån systemet gör bättre bedömningar av komplexa situationer, har en mer holistisk syn med barnet i centrum, vilket ger bättre planering av insatser. Man ansåg att tvärprofessionell samverkan ökade, liksom deltagande av barn och föräldrar. I Socialstyrelsens slutrapport från BBIC-projektet, 2008 noteras liknande slutsatser. BBIC hade bidragit till att barnens ställning stärktes och att socialsekreterarna hade fått ökad medvetenhet och kunskap om barns behov. Ur chefernas perspektiv betraktades BBIC som ett kvalitetssäkringssystem som ökade möjligheterna till styrning, kontroll och uppföljning.

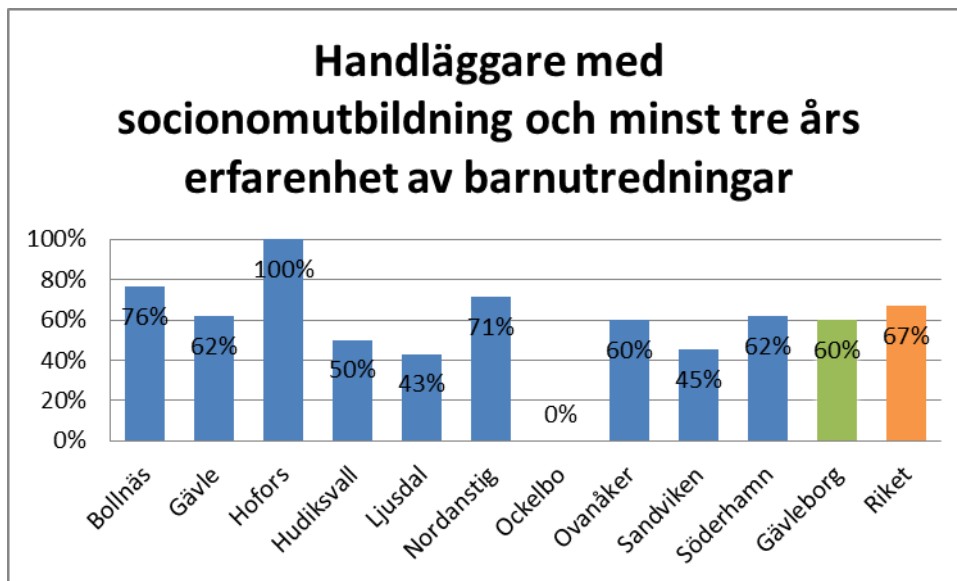
och e-post samt IVO:s funktion ”berätta om missförhållanden” som vänder sig till placerade barn och kan nås via e-post eller telefon. För att barnet ska ha tillgång till denna information när den behövs kan den samlas i ett skriftligt dokument. IVO har sammanställt en broschyr med denna information anpassat efter barns olika åldrar. Den kan beställas av kommunen.

Barn och unga som är eller har varit placerade i familjehem eller HVB förmedlar att det är svårt att få kontakt med den socialsekreterare som är ansvarig för uppföljningen av placeringen exempelvis per telefon. Kontaktvägarna e-post och sms kan upplevas mer barnanpassade för barn och unga.

	Handläggning					Trygghet och säkerhet för placerade barn	
	Ordinarie licens Barns behov i centrum (BBIC)					Information till placerade barn om barnets rättigheter och kontaktuppgifter till ansvariga	Flera alternativa kontaktvägar till den egna socialsekreteraren dagtid
	2014	2013	2012	2011	2010		
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja
Ljusdal	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja
Nordanstig	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja
Ovanåker	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Sandviken	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	90%	80%	70%	70%	30%	60%	100%
Riket	81%	72%	61%	49%	28%	42%	98%

Kunskapsbaserad verksamhet

För utförande av socialnämndens uppgifter ska det enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Av Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:14) framgår att personal som arbetar med sådana uppgifter bör ha socionomexamen och minst ett års yrkeserfarenhet inom socialt arbete. Kraven på barnutredarnas kompetens ökar idag.

Frågor om handläggarnas fortbildning och vidareutbildning behandlas i Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:14). Där sägs bland annat att personalen bör få kontinuerligt stöd och kontinuerlig handledning och utbildning i syfte att upprätthålla och utveckla den kompetensnivå som krävs för att kunna utföra arbets-uppgifterna. Vidare sägs att personalen genom vidareutbildning på magisternivå successivt och planerat bör fördjupa sina kunskaper inom området, till exempel samtal med barn, barns och ungas utveckling och systematiska analys- och bedömningsinstrument. Begreppet kompetens är mångtydigt men handlar i allmän mening om förmågan att klara av olika krav som ställs i en verksamhet.

Kvalitetsområdet består av underområdena handläggarnas kompetens, familjehemmens kompetens och systematisk bedömning. Området handläggarnas kompetens består av indikatorerna samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling och individuella kompetensutvecklingsplaner för handläggarna. Området familjehemmens kompetens består av indikatorerna samlad plan för familjehemmens kompetensutveckling.

I de fall nämnden har fattat beslut om vård av barn och unga utanför det egna hemmet är nämnden skyldig att noga följa vården av barnet/den unge. Denna skyldighet innefattar bland annat regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas och samtal med den eller dem som har tagit emot den unge i sitt hem. När barn/unga placeras i familjehem ska nämnden dessutom lämna dem som vårdar barnet/den unge råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Utbildning och annat stöd till familjehemmen är en viktig del i arbetet med att genomföra nödvändiga förbättringar. Sedan den 1 januari 2013 är kommunen också skyldig att erbjuda familjehem den utbildning de behöver. Därför har Socialstyrelsen tagit fram ett material för grundutbildning av jour- och familjehem.

Området systematisk bedömning består av tre indikatorer, användning av standardiserade bedömningsinstrument utagerande beteende, missbruk respektive föräldraförmåga. Det behövs dokumenterad kunskap för att visa på effekter av socialtjänstens insatser för enskilda barn/unga och om insatserna leder till en förbättrad livssituation för de berörda. Det talar för ökad användning av standardiserade bedömningsinstrument som kan användas för att kartlägga och bedöma barnets/den unges situation före respektive efter insats. Det talar också för att ansvariga handläggare i ökad utsträckning bör registrera effekter i betydelsen faktiska omständigheter och/eller bedömningar i kommunernas IT-baserade verksamhetssystem för att underlätta uppföljning och utvärdering inom verksamheten.

	Handläggarnas kompetens				Familjehemmens kompetens		Systematisk bedömning		
							Användning standardiserade bedömningsinstrument		
	Samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling		Individuella kompetensutvecklingsplaner för handläggarna		Samlad plan för familjehemmens kompetensutveckling		Utagerande beteende	Missbruk	Föräldraförmåga
	2014	2013	2014	2013	2014	2013			
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	
Hofors	Nej	Delvis	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	
Hudiksvall	Delvis	Delvis	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	
Nordanstig	Nej		Nej		Nej		Nej	Ja	
Ockelbo	Delvis	Delvis	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	
Ovanåker	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja	
Sandviken	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Delvis	Ja	Ja	
Söderhamn	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Ja	Nej	Ja	Nej	
Gävleborg	30%	33%	40%	33%	60%	44%	70%	90%	
Riket	25%	19%	42%	47%	35%	28%	28%	75%	

Området manualbaserade insatser i öppenvården består av fem indikatorer varav tre går att jämföra med förra året. Kunskap från forskningen visar på att det finns en risk för negativa konsekvenser av institutionsvård. Socialtjänstens arbete med ungdomar med missbruksproblem eller kriminalitet har också genom öppenvård större möjligheter att bygga en arbetsallians med den unges föräldrar och den unges skola genom att han eller hon bor kvar hemma. Öppenvården kan eventuellt på sikt ersätta institutionsvård med samma eller till och med bättre kvalitet och bättre resultat för barnet eller den unge. Ökningen av strukturerade öppenvårdsprogram samt metodutvecklingen inom evidensbaserad praktik förstärker utvecklingen i den riktningen. Psykosocial behandling ska endast tillhandahållas som biståndsbeslutad insats då insatser av denna omfattning ska föregås av utredning, bedömning och beslut. Insatsen ska dokumenteras och följas upp enligt socialtjänstlagen.

Manualbaserade insatser i öppenvården	Tillhandahåller manualbaserad							
	Föräldrastöd i grupp som biståndsbeslutad insats		Föräldrastöd i grupp som serviceinsats	Psykosocial behandling som biståndsbeslutad insats		Stödgruppsverksamhet som biståndsbeslutad insats		Stödgruppsverksamhet som serviceinsats
	2014	2013		2014	2013	2014	2013	
Bollnäs	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Gävle	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hudiksvall	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Nordanstig	Nej		Nej	Nej		Ja		Nej
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Ovanåker	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Sandviken	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Gävleborg	20%	44%	30%	0%	0%	60%	56%	70%
Riket	43%	57%	62%	34%	32%	58%	42%	62%

Tillgänglighet

Området tillgänglighet består av underområdena tillgänglighet utanför kontorstid, information på webbplats och information på webbplats till uppdragstagare.

Tillgänglighet utanför kontorstid består av två indikatorer varav social jourverksamhet går att jämföra sedan 2011. Enligt 3 kap. 6 § SoL bör alla kommuner ha en socialjour. För barnets bästa och skydd bör socialjour finnas tillgänglig dygnet runt. Exempelvis är det viktigt att barnet omedelbart får ett professionellt bemötande av socionomutbildad personal som har ru-

tiner för att klara akuta krissituationer i samband med polisingripande vid bråk i barnfamiljer där våld och missbruk uppdagas. När det gäller indikatorn chattfunktion för barn och unga är webben en viktig plats för kommunerna att bli lätt tillgänglig för barn och unga som är berörda av den sociala barn och ungdomsvården. För barn och unga är webben en viktig kontaktväg.

	Tillgänglighet utanför kontorstid				
	Social jourverksamhet				Chattfunktion för barn och unga
	2014	2013	2012	2011	
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Gävle	Delvis	Delvis		Ja	Nej
Hofors	Nej	Delvis	Ja	Ja	Nej
Hudiksvall	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Nej
Ljusdal	Delvis	Nej		Delvis	Nej
Nordanstig	Delvis		Ja		Nej
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Delvis	Ja	Ja	Delvis	Nej
Sandviken	Delvis	Ja	Ja	Ja	Nej
Söderhamn	Ja	Ja	Ja		Nej
Gävleborg	20%	44%	75%	50%	0%
Riket	69%	66%	62%	45%	12%

Underområdet information på webbplats består av fyra indikatorer som samtliga går att jämföra med år 2011. Urvalet av indikatorerna berör de frågor som bedömts som viktiga utifrån barnets behov.

	Information på webbplats							
	Information om hur man kan överklaga ett beslut		Information om hur man kan framföra synpunkter/klagomål		Information om vart man vänder sig efter kontorstid om man behöver akut hjälp		Information om hur man anmäler om man misstänker att barn far illa	
	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011
Bollnäs	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Gävle	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Ljusdal	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Nordanstig	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ovanåker	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja
Sandviken	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja
Gävleborg	50%	40%	90%	60%	40%	40%	100%	100%
Riket	38%	20%	73%	58%	71%	64%	86%	79%

Kommuner har brist på uppdragstagare för den sociala barn- och ungdomsvården och har problem med att rekrytera nya uppdragstagare. Erfarenheter från kommuner visar att information på webben om vad uppdrag som kontaktpersoner, kontaktfamiljer och familjehem innebär lätt till att kommunerna fått kontakt med flera personer som visat intresse för uppdrag. Att kunna anmäla intresse på ett enkelt sätt direkt på webbplatsen breddar underlaget för rekrytering ytterligare.

	Information på webbplats till uppdragstagare					
	Information om vad det innebär att vara exempelvis kontaktperson, kontaktfamilj eller familjehem		Information om hur man lämnar intresseanmälan om att vara exempelvis kontaktperson, kontaktfamilj eller familjehem		Möjlighet att lämna intresseanmälan om att vara exempelvis kontaktperson, kontaktfamilj eller familjehem direkt på webbsidan	
	2013	2011	2013	2011	2013	2011
Bollnäs	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Gävle	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hofors	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Ljusdal	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Nordanstig	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Ockelbo	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Ovanåker	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Söderhamn	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej
Gävleborg	80%	80%	90%	80%	40%	0%
Riket	76%	79%	74%	76%	17%	37%

Diskussion

De resultat som presenteras och de skillnader mellan kommuner som kan ses i tabellerna behöver inte visa på hur det faktiskt ser ut i kommunerna. Trots en länsgemensam genomgång av frågorna kan både frågor och anvisningar ha tolkats olika av de som besvarat enkäten. Vad som visas i Öppna jämförelser bör ses i sitt lokala sammanhang och tolkas av insatt personal med en förståelse för att det som undersöks bara utgör en liten del i en komplex verksamhet.

Utveckling

Som svar på ovan beskrivna problem skulle dels ett fortsatt säkerställande av inrapportering och uppföljning av det inrapporterade och dels en exemplifiering av indikatorerna göra jämförelserna mer tillförlitliga och användbara. Att frågorna kan ha tolkats olika gör en jämförelse mellan kommuner problematisk. En säkerställd inrapportering, där det undersöks hur enkäten besvaras, mellan de kommuner som är intresserade av att jämföra sig med varandra skapar dock underlag för en mer korrekt jämförelse. För att få en större förståelse för vad indikatorerna innebär och hur ett arbete med en indikator kan se ut skulle en exemplifiering av indikatorerna vara användbar. Att tillfråga kommuner med ett ja-svar på en indikator om hur de jobbar med exempelvis samverkan, hur föräldrars och barns uppfattning har undersökts och vilka åtgärder undersökningen ledde fram till samt hur deras analys av framtida bedömningsmetoder ser ut skulle ge mer förståelse för indikatorerna och kunna ge inspiration till kommuner som svarat nej på den indikatorn om hur de kan jobba. En sådan exemplifiering skulle också visa på om indikatorerna har tolkats på olika sätt.

Länsrapport Gävleborgs län

Öppna Jämförelser

Social barn- och ungdomsvård 2014

Beställ arbetsrapporten från:
gunilla.blom.lundqvist@regiongavleborg.se
FoU Vårld – Region Gävleborg
Box 834
801 30 Gävle
Tel: 026-65 02 68
Hemsida: www.regiongavleborg.se/fou-valfard